

УДОСКОНАЛЕННЯ ВНУТРІШНЬОГО АУДИТУ РОЗРАХУНКІВ ІЗ СПОЖИВАЧАМИ І ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ЗАБОРГОВАНІСТЮ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ВОДОПОСТАЧАННЯ ТА ВОДОВІДВЕДЕННЯ

Мізік Ю. І., канд. екон. наук, доц., Сидоренко Р. І., магістр, Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова

Військові дії завжди виступали окремою групою бізнес-ризиків, які загострювали світові кризові тенденції. З початку військової агресії на території України відбулись суттєві зміни в економіко-соціальному розвитку багатьох держав світу, але в першу чергу – в Україні. Зокрема, було запроваджено воєнний стан та часткова мобілізація; встановлено обмеження виїзду/в'їзду до країни та пересування всередині; посилено роль державного управління в надзвичайних умовах та в умовах воєнного стану; встановлені обмеження трудової діяльності; введені нові дистанційні форми праці та освіти. Все це ще більше поглибило існуючу кризу в житлово-комунальному секторі України. Увесь спектр наслідків ще достеменно не визначений та не відомий, проте вже очевидно, що пошкодження об'єктів критичної інфраструктури та несплата рахунків за житлово-комунальні послуги кінцевими споживачами матиме негативний вплив на весь процес постачання послуг.

В умовах існуючої кризи розрахунки з дебіторами та кредиторами на вітчизняних підприємствах водопостачання та водовідведення мають негативні показники, які характеризуються катастрофічними сумами заборгованостей та тривалими термінами їх погашення. За даними Держстату, борги за комунальні послуги станом на 1 січня 2022 року досягли 81,4 млрд грн. [1]. Під час війни платіжна дисципліна має особливий регіональний характер: на територіях, де йдуть активні бойові дії, сплачують не більше за 10%, у центрі України — 50-70%, залежно від області на заході України — близько 80-85%.

Крім об'єктивних причин збільшення заборгованості, на її накопичення також впливає відсутність внутрішнього контролю або його недосконала розробка. Оскільки організація внутрішнього контролю енергетичної компанії, яка передбачає рівень довіри до обліково-аналітичних показників зовнішньої та внутрішньої звітності, фахову складову виконання облікових, аналітичних та контрольних процедур.

Однією з важливих складових внутрішнього контролю для забезпечення ефективного ведення господарської діяльності енергетичних компаній є наявність внутрішнього аудиту розрахунків. Він не лише дозволить звести до мінімуму кризу неплатежів і ймовірність банкрутства, але й посідає значне місце при формуванні відносин з контрагентами.

Значну увагу практичним та теоретичним аспектам шляхів вдосконалення внутрішнього контролю підприємств розрахунків з дебіторами та кредиторами приділяли науковці. Незважаючи на достатню кількість робіт, питання обліку та аудиту заборгованості на підприємствах водопостачання та водовідведення

потребує подальшого дослідження з урахуванням впливу наслідків військової агресії на бізнес-процеси.

Під час підготовки і планування перевірки аудитор визначає мету та основні завдання перевірки. Метою внутрішнього аудиту розрахунків з дебіторами та кредиторами є встановлення об'єктивної інформації про суми зобов'язань, відображених у фінансовій звітності, складання думки про достовірність, законність, повноту та об'єктивність відображених у бухгалтерському обліку і фінансовій звітності розрахунків.

До завдань внутрішнього аудиту заборгованості слід віднести:

- аналіз і оцінку організації та надійності системи внутрішнього контролю заборгованості;
- перевірка факторів, які впливають на збільшення заборгованості;
- виявлення рівня ризику виникнення безнадійної заборгованості;
- дослідження правильності, повноти та своєчасності відображення заборгованості в обліку;
- надання консультацій для подальшого покращення обліку заборгованості.

Для досягнення поставленої мети необхідно отримати аудиторські докази за допомогою використання різних прийомів та джерел. Основними джерелами внутрішнього аудиту розрахунків із споживачами і постачальниками на підприємствах водопостачання та водовідведення можуть бути законодавчі і нормативні акти, наказ про облікову політику, акти, журнали, облікові реєстри, звітність, відомості, платіжні доручення та ін.

Для ефективного проведення внутрішнього аудиту розрахунків з дебіторами та кредиторами аудитору необхідно визначити, які прийоми та методи будуть використовуватись для отримання аудиторських доказів, а також скласти програму аудиту розрахунків з постачальниками та споживачами.

Після визначення мети, завдань аудиту та вивчення предметної області перевірки необхідно скласти програму розрахунків відповідно до поставлених цілей. Програма перевірки повинна допомогти аудитору виявити існуючі порушення в системі обліку та викривлення розкриття інформації в фінансовій звітності. У таблиці 1 запропоновано порядок проведення та основні аудиторські процедури перевірки розрахунків із споживачами та постачальниками на комунальних підприємствах водопостачання та водовідведення.

Таблиця 1 – Порядок проведення внутрішнього аудиту розрахунків із споживачами та постачальниками

Етап	Задачі аудиту	Процедури аудиторської перевірки
1	2	3
Підготовчий	Оцінка системи бухгалтерського обліку і контролю на підприємстві	Перегляд матеріалів попередніх перевірок, узгодження плану перевірки з керівниками підприємства, попереднє ознайомлення з фінансовою звітністю та статутом підприємства, складання плану аудиторської перевірки.

Продовження таблиці 1

1	2	3
Перевірка	Перевірка відповідності бухгалтерського обліку діючому законодавству, з'ясування правильності відображення в аналітичних і синтетичних регістрах обліку інформації щодо дебіторської та кредиторської заборгованості.	Контроль наявності, якості та реєстрації укладених договорів; звірка залишків по розрахунках за даними Головної книги, синтетичного й аналітичного обліку; перевірка правильності створення і використання резерву сумнівних боргів.
		Контроль повноти й реальності відображення господарських операцій по безготівкових розрахунках у первинних документах; контроль правильності розрахунків у первинних документах.
		Контроль відповідності та своєчасності облікової реєстрації; перевірка безнадійної дебіторської та кредиторської заборгованості; перевірка забезпечення зобов'язань.
		Перевірка претензійної роботи та інші питання, що стосуються аудиту дебіторської заборгованості і зобов'язань.
Заключний	Складання на підставі результатів перевірки звіту внутрішнього аудитора і пояснювальної записки	Підведення підсумків аудиторської перевірки, систематизація робочих документів і записів, які були складені під час перевірки, розробка заходів та відповідних рекомендацій щодо усунення знайдених порушень, складання звіту внутрішнього аудиту і пояснювальної записки.

Для перевірки достовірності первинних документів необхідно провести зустрічні звірки різних документів, а також зробити письмовий запит у відповідні підприємства про стан розрахунків. Під час аудиту розрахунків необхідно встановити наявність договорів, звернути увагу на правильність застосування тарифів та цін. Аудитор проводить вибіркочну перевірку значних сум, вивчає господарські договори та первинні документи. За результатом перевірки аудитор робить звіт внутрішнього аудитора.

Чітких вимог до форми та змісту висновку законодавством не встановлено. Проте, з метою забезпечення єдиного підходу та зручності сприйняття інформації, рекомендовано складати висновок з трьох умовних частин: загальної, аналітичної та заключної.

Загальна частина висновку повинна містити таку інформацію: назву документа; назву структурного підрозділу (компанії), що перевірявся, напрям діяльності структурного підрозділу (компанії), керівника на час перевірки; прізвище, ім'я та по батькові всіх аудиторів, що брали участь у перевірці та залучених працівників; період, за який проводилася перевірка; склад, перелік документів, які підлягали перевірці; посилання на положення внутрішніх та

нормативних документів, які були використані під час перевірки; дату та місце складання висновку.

Аналітична частина висвітлює сам хід перевірки, зміст виконаної роботи. В цій частині має бути детально описано: що було об'єктом перевірки, які інформаційні джерела досліджувалися, які методичні прийоми і процедури аудиту при цьому було застосовано, які докази зібрано, які виявлено помилки, порушення та недоліки, що характеризують проведення відповідних фінансових операцій. Необхідно також викласти причини, що створили умови для здійснення порушень, та надати свої пропозиції про прийняття заходів щодо їх усунення.

У заключній частині на підставі проведених робіт має бути чітко сформульовано висновок внутрішнього аудитора про перевірені ним об'єкти аудиту.

Список використаних джерел

1. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

Момот К. В., магістр, Харківський національний економічний університет імені С.Кузнеця

Питання забезпечення фінансово-економічної безпеки вітчизняних підприємств, які функціонують в умовах нестабільності, є досить актуальними на сучасному етапі розвитку нашої економіки. Останнім часом все частіше стають випадки недобросовісної конкуренції, рейдерських атак, промислового шпіонажу, фіктивного підприємництва, які є загрозою нормальному функціонуванню і розвитку підприємств. Фінансово-економічна безпека залежить від безлічі факторів, що виникають як всередині підприємства, так і за його межами. Невід'ємною складовою успішної діяльності та стабільного економічного розвитку українських підприємств є належний рівень фінансово-економічної безпеки.

Питання, що присвячені фінансово-економічній безпеці підприємств досліджували у свої працях О.Дубинська, Н.Бондарчук, М.Гуменчук, В.Дмитренко, О.Кубай, О.Заставнюк, А.Педько, Т.Белялов, І.Корінь, А.Ковальчук та інші.

Метою даної роботи є узагальнення теоретичних положень щодо сутності фінансово-економічної безпеки, її складових та напрямків забезпечення.

Враховуючи наукові здобутки у сфері фінансово-економічної безпеки, слід констатувати, що поняття «фінансово-економічна безпека підприємства» є складним і комплексним та не набуло єдиного підходу щодо його визначення.